

Mikheil Cavahişvili'nin "Suçsuz Abdullah" eserinin Türkçeye Tercümesinde kelime ve ifadeler

Gül Mükerrerem ÖZTÜRK¹

APA: Öztürk, G. M. (2020). Mikheil Cavahişvili'nin "Suçsuz Abdullah" eserinin Türkçeye Tercümesinde kelime ve ifadeler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (18), 494-511. DOI: 10.29000/rumelide.706230.

Öz

Ulusların tarih boyunca siyasi ve kültürel temaslarının yanı sıra çeşitli alanlardaki ilişkileri dilde de yansıma bulmuştur. Kültürel temasların dildeki yansımaları daha çok söz varlığı üzerine olmuştur. Bu çalışmada 20. yüzyılın en önemli yazarlarından biri olan Mikheil Cavahişvili'nin kaleme aldığı *Suçsuz Abdullah* adlı eserinin 1925 ve 2011 yılı basımları ele alınacaktır. Eserlerde geçen kelime ve ifadelerin Türkçeye tercümesi, bu makalenin asıl konusunu oluşturmaktadır. İnceleme sırasında ilk olarak Gürcü Dili ve Edebiyatı tarihine kısaca değindikten sonra tarih boyunca Türk-Gürcü dil ilişkilerinden kısaca bahsedilecektir. Sonrasında yazarın yaşamı ve edebi kişiliği hakkında bilgi verilecek ve *Suçsuz Abdullah* adlı eser, tanıtılacaktır. Tüm bu veriler ışığında 1988 yılında İbrahim Yavuz Goradze tarafından Türkçeye çevrilen *Suçsuz Abdullah*; 1925 yılında დროშა / Droşa (Bayrak) adlı dergide უბრალო აბდუღლაჰ / *Ubralo Abdullah* (Suçsuz/Günahsız Abdullah) adıyla yayımlanan metin ve 2011 yılında მართალი აბდუღლაჰ / *Martali Abdulah* (Suçsuz/Günahsız Abdullah) adıyla yayımlanan metinle karşılaştırılacaktır. Bu karşılaştırmada kaynak metinlerden seçilen kelime ve ifadelerin Türkçeye nasıl aktarıldığını tespit edeceğiz. Sonuç olarak, tespit ettiğimiz kelime ifadeler, eserin yazıldığı 20. yy. Türk-Gürcü ilişkilerinin kültürel boyutu dil malzemesi bakımından değerlendirilecektir. Bununla birlikte, kaynak metinlerdeki kültürel ifadelerin erek metine nasıl aktarıldığı da karşılaştırarak incelenmiştir. Böylece Türk-Gürcü ilişkilerinin kültürel alanda nasıl bir gelişim seyri izlediği ortaya konmuş olacaktır.

Anahtar kelimeler: Mikheil Cavahişvili, Suçsuz Abdula, karşılaştırma, Gürcü dili, kültür.

Word and expression choice in the translation of Mikheil Cavahishvili's work titled "Suçsuz Abdullah" into Turkish

Abstract

Throughout history, nations' relations in various fields, in addition to their political and cultural contacts, have been reflected in the language as well. The reflections of cultural interactions in the language were mostly on vocabulary. In this study, the 1925 and 2011 editions of the book titled *Suçsuz Abdullah* by Mikheil Cavahişvili, who was one of the most important writers of the 20th century, will be discussed. The translation of words and expressions into Turkish is underlined in this study. During the examination, after the history of Georgian language and literature will be briefly mentioned, the history of Turkish-Georgian language relations will be briefly stated. Following brief information about the life and literary personality of the author, the subject of the book titled *Suçsuz Abdullah* will be briefly mentioned. In light of all these data, the work titled უბრალო აბდუღლაჰ / *Ubralo Abdullah* (Blameless/ innocent Abdullah) published in 1925 in the journal დროშა / Droşa

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Gürcü Dili ve Edebiyatı Bölümü (Rize, Türkiye), gul.ozturk@erdogan.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4730-6720 [Makale kayıt tarihi: 02.01.2020-kabul tarihi: 20.03.2020; DOI: 10.29000/rumelide.706230]

(flag) and the work titled *მართალი აბდულაჰ* / *Martali Abdulah* (Blameless/ innocent Abdullah) published in 2011 will be compared with the text titled "Suçsuz Abdullah" translated into Turkish by Yavuz Goradze in 1988. In this comparison, we will compare comparatively how the words and expressions selected from the source texts are transferred to Turkish. As a result, the words and expressions we have identified reveal the cultural aspects of the Turkish-Georgian relations while living with the Turks in the 20th century when the work was written. How the culture items in the source texts are transferred to the target text is comparatively examined. In this way, this study shows us in which field relations between Georgians and Turks have developed.

Keywords: Mikheil Cavakhişvili, Suçsuz Abdula, comparison, Georgian language, culture.

Giriş

Dünyadaki 14 resmi alfabeden biri olan Gürcü alfabesi, Gürcü kralı Parnavaz tarafından 3. yüzyılda geliştirilmiştir. "Gürcü alfabesine ait ilk eserler 5. yy.a aittir. Eski Gürcücenin en eski yazılı anıtı V. yüzyıldandır." (Türk Ansiklopedisi, 1970: 54). Gürcüce, İberya-Kafkas dilleri arasında en çok konuşulan dil olma özeliğine sahiptir. "Her harf bir rakamı ifade etmektedir. Sıralamaya göre ilk dokuz harf tekli rakamları (a/1, b/2, g/3 ...) ifade eder". (Sağınadze, Peikrishvili, Çimke, 2015: 27). Bugünkü Gürcü alfabesi 5'i ünlü, 28'i ünsüz 33 harften oluşmaktadır.

Gürcü edebiyatı ise çok eski ve zengin bir edebiyat geleneğine sahiptir. Bu geleneğin temeli yaklaşık 1500 yıl önce atılmıştır (Çiłaşvili, 1993: 108). Bu alandaki ilk yapıt, İakob Tsurtaveli'nin (იაკობ ცურტაველი) 476-483 yılları arasında yazdığı ve Aziz Şuşanik'in yaşamını anlatan *შუშანიკის წამება* / *Şuşanikis Tsameba* (Şuşaniki'nin Çilesi)'dir. Doğu efsanesinden uyarlanan *Balavariani* (ბალავარიანი) ise, Gürcüceden Eski Yunancaya, Eski Yunancadan da Latinceye çevrilerek Orta Çağ Avrupası'na yayılmıştır. Gürcistan'ın en ünlü eğitim kurumlarından biri olan Gelati Akademisi'nden Gürcü filozof İoane Petritsi (იოანე პეტრიჭი), Yunan filozoflarının eserlerini Gürcüceye çevirmiştir. Bu dönemde Gürcü edebiyatı İran uygarlığı ile Bizans kültürünün etkisinde kalmış ve ilk tarihsel eserlerde bu dönemde ortaya çıkmıştır. 12. yüzyılda Sargis Tmogveli'nin (სარგის თმოგველი) Farsça'dan uyarladığı *Visramiani* (ვისრამიანი), Mose Honeli'nin (მოსე ხონელი) yazdığı *Amirandarecaniani* (ამირანდარეკანი), Çahruhadze'nin (ჩახრუხაძე) Kraliçe Tamara ve kocası adına kaleme aldığı *Tamariani* (თამარიანი), Tamara ve Kurucu Davit adına İoane Şavteli'nin (იოანე შავთელი) yazdığı *Abdulmesia* (აბდულმესია) dönemin tanınmış eserleri arasındadır. Tamara döneminde yaşayan Şota Rustaveli'nin (შოთა რუსთაველი) kaleme aldığı *ვეფხისტყაოსანი* / *Vephistkaosani* (Kaplan Postlu Şövalye, 1712) adlı destan, Gürcü edebiyatının en ünlü yapıtıdır. Yaklaşık her dilden çevirisi bulunan eser, edebiyat bilimcilerinin dışında dilbilimcilerin ve tarihçilerin de ilgisini çekmiştir.

18. yüzyılda Gürcü edebiyatında bir canlanma görülmüştür. 18. yüzyılın ilk çeyreğinde Kral VI. Vahtang 1709 yılında Gürcistan'da ilk basım evini kurmuştur. *Vephistkaosani* adlı eser de 1712 yılında ilk kez burada basılmıştır. *Sulkhan Saba Orbeliani* (სულხან საბა ორბელიანი) tarafından yazılan *წიგნი სიბირძნე სივრლისა* / *Tsigni Sibrdzne Sitsruisa* 1658-1725) adlı roman Gürcü edebiyatının 18. yüzyıldaki en önemli eserdir. 18. yüzyılın ikinci yarısında Davit Guramişvili (დავით გურამიშვილი, 1705-1792) ve Besarion Gabaşvili (ბესარიონ გაბაშვილი, 1750-1791) gibi şairler de Gürcü edebiyatında önemli izler bırakmışlardır. Bu şairler Gürcistan'ın feodal yapısına yönelik şiirlerini bu dönemde yazmışlardır.

19. yüzyılın ilk yarısının ünlü şairlerinden biri olan Aleksandre Çavçavadze (ალექსანდრე ჭავჭავაძე, 1786-1846) özgürlükçü şiirlerini bu dönemde yazmıştır. Dönemin diğer ünlü temsilcileri ise Grigol Orbeliani (გრიგოლ ორბელიანი, 1804-1883) ve Nikoloz Barataşvili (ნიკოლოზ ბარათაშვილი, 1817-1845)'dir. Barataşvili, *ბედი ქართლისა / Bedi Kartlisa* (Gürcistan'ın Kaderi) yapıtında yurtseverliği dile getirmiştir. Gürcü edebiyatı ve tiyatrosu alanında etkisini artıran diğer bilim adamı Giorgi Eristavi (გიორგი ერისთავი, 1813-1864), Jean Racine, Molière, Francesco Petrarca ve Friedrich Schiller gibi sanatçıların birçok eserini Gürcüceye çevirmiştir. Dönemin diğer önemli yazarlarından İlia Çavçavadze (ილია ჭავჭავაძე, 1883-1907) *მგზავრის წერილები / Mgzavris Tserilebi* (Bir yolcunun Notları, 1989), *სარჩობელაზედ / Sarçobelazed (Darağacında, 1879)*, *განდევილი / Gandegili* (Münzevi, 1883) gibi yapıtlarında Gürcü halkının özgürlük mücadelesini ve yurt sevgisini dile getirmiştir. İlia Çavçavadze ile birlikte Gürcü ulusal hareketinin ideolojik önderliğini yapan yakın arkadaşı Akaki Tsereteli (აკაკი წერეთელი, 1840-1915), *სულიკო / Suliko* (1985) adlı şiirinde yurt sevgisini ve ülkenin yazgısından duyduğu acıları işlemiştir. Ayrıca şiirin yanı sıra düzyazılar ve oyunlar da yazmıştır. En ünlü düzyazı biyografisi eseri, *ჩემი თავგადასავალი / Çemi Tavgadasavali*'dir. (Benim Maceram, 1894).

19. yüzyılın ikinci yarısında Aleksandre Kazbeği (ალექსანდრე ყაზბეგი, 1848-1893), *ელგუჯა და მზალო / Elguca da Mzağö* (Elguca ile Mzağö, 1973), *ელისო / Eliso* (1882) ve *მამის მკვლელო / Mamis Mkvleli* (Baba Katili, 1882) gibi öykülerinde dağ yaşamını ele almıştır. Dönemin şair ve yazarlarından Vaja Pşavela ise (ვაჟა ფშაველა, 1861-1915) *ალუდა ქეთელაური / Aluda Ketelauri*, 1888), *გველის მჭამელი / Gvelis Mçameli* (Yılan Yiyici, 1901) gibi yapıtlarında temelde insan-doğa ilişkisini ve hümanizm temalarını işlemiştir. Davit Kldiaşvili (დავით კლდიაშვილი) ve Vasil Barnovi (ვასილ ბარნოვი, 1857-1934), edebi dönemin iki önemli temsilcileridir. Davit Kldiaşvili, soyluların yaşam biçimini, kadere karşı çıkmanın traji-komikliğini mizah şeklinde aktarmıştır. Barnovi'nin *არმაზის მსხვერველა / Armazis Mskhvureva* (Armazi'nin Yıkımı, 1925) adlı romanı da dönemin önemli eserlerindedir.

20. yüzyılın Gürcü edebiyatının başlıca temsilcileri Mikheil Cavahişvili (მიხეილ ჯავახიშვილი), Niko Lortkipanidze (ნიკო ლორთქიფანიძე), Grigol Robakidze (გრიგოლ რობაქიძე), Leo Kiaçeli (ლეო ქიაჩელი) ve Konstantine Gamsakhurdia (ქონსტანტინე გამსახურდია)'dır. Mikehil Cavahişvili'nin önemli eseri olan *უბრალი აბდულლაჰ / Ubralo Abdullah* (Suçsuz /Günahsız Abdullah, 1925) adlı öyküsünde siyasal bürokrasinin kurbanı olan Müslüman bir adamı ustalıkla resmetmiştir. Ayrıca *ლამბალო და ყაშა / Lambalo da Kaşa* (Lambalo ve Kaşa, 1925) adlı uzun öyküsünde çarlık rejiminin uygulamaları karşısında milliyetçi ve dinsel baskılara karşı çıkan Müslüman bir genci anlatmıştır. *თეთრი საყელო / Tetri Sakelo* (Beyaz Yaka, 1926), *კვაჭი კვაჭანტირაძე / Kvaçi Kvaçantiradze* (1923-1924) ön plana çıkan eserleridir. Niko Lortkipanidze'nin *თავსაფარიანი დედაკაცი / Tavsapariani Dedakatsi* (Başörtülü Kadın, 1925), *მრისხანე ბატონი / Mriskhane Batoni* (Öfkeli Efendi, 1912), *რაინდები / Raindebi* (Şövalyeler, 1912) gibi öyküleri ve romanları yer almaktadır.

Gürcü edebiyatının yakın dönem yazarlarından biri de Grigol Robakidze (გრიგოლ რობაქიძე)'dir. *გველის პერანგი / Gvelis Perangi* (Yılan Gömleği, 1926) adlı romanında, Batı'nın bireyciliği ile Doğu'nun bütüncül ve kişilik üstü düşüncesi arasındaki çatışmayı eserlerinde ustaca işlemiştir. Sovyet dönemi Gürcü edebiyatının kurucularından biri olan Leo Kiaçeli (ლეო ქიაჩელი, 1884-1963), Taniel Golua'da (ტარელი გოლუა, 1915) ile *სისხლი / Siskhli* (Kan, 1927-1928) adlı romanlarıyla ün yakalamıştır. Dışa vurumculuktan ve Friedrich Nietzsche'nin düşüncelerinden etkilenen Konstantine Gamsakhurdia (ქონსტანტინე გამსახურდია), *დიონისოს ღიმილი / Dionisos Ğimili* (Dionisos'un Gülümsemesi, 1925), *მთვარის მოტაცება / Mtvaris Motatseba* (Ay'ın Kaçırılması, 1935-1936) ve *დიდოსტატის კონსტანტინეს მარჯვენა / Didostatis Konstantines Marcvena* (Büyük Usta Konstantine'nin Sağ Eli, 1939) adlı eserleriyle tanınmaktadır.

Sovyet dönemi Gürcü edebiyatının önde gelen şairlerinden Aleksandre Abaşeli (ალექსანდრე აბაშელი, 1884-1954), simgeci bir şair olarak yazmaya başlamıştır. მზის სიცილი / Mzis Sitsili (Güneşin Güllüşü, 1913). Galaktion Tabidze (გალაკტიონ ტაბიძე, 1891-1959), klasik Gürcü şiirinin geleneklerini kullanarak çağdaş Gürcü şiirini daha da ileriye götürmüştür. მე და ღამე / Me da Ğame (Ben ve gece, 1913), მთაწმინდის მთვარე / Mtatsmindis Mtvare (Mtatsminda'da Ay, 1915), მშობლიური ჩემო მიწავ / Mşobliuro Ğemo Mitsav (Benim Anayurt Toprağım, 1941) gibi eserlerinde aşkı ve doğayı çeşitli yönleriyle ele alarak Gürcistan'ı konu edinmiştir. Halkın yaşanan olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerini yansıtan Giorgi Leonidze (გიორგი ლეონიძე, 1897-1966), Gürcü edebiyatının önde gelen toplumcu şairlerinden biridir. Şairin ნატვრის ხე / Natvris Khe (Dilek Ağacı, 1961) ön plana çıkan eserleri arasındadır. Şair Irakli Abaşidze (ირაკლი აბაშიძე, 1909-1992) რუსთაველის ნაკვალევზე / Rustavelis Nakvalevze (Rustaveli'nin İzinde, 1959) adlı yapıtında duygu ve düşüncelerini ortaya koyarken, Grigol Abaşidze (გრიგოლ აბაშიძე, 1914-1994) ise დიდი ღამე / Didi Ğame (Büyük Gece, 1963) ve ლაშალერა / Laşalera (Kök, 1977) gibi şiirlerinde ülkesine ve halkına bağlılığını dile getirmiştir.

Gürcü edebiyatının 1950'li yılların sonunda farklı bakış açlarına sahip şair ve yazarlar göze çarpmaktadır. 1930 ve 1940'lı yılların edebiyat anlayışını yıkmışlardır. Bu dönemde Guram Rçeuilişvili (გურამ რჩეულიშვილი), Arçil Sulakauri (არჩილ სულაკაური), Tamaz Çiladze (თამაზ ჭილაძე), Nodar Dumbadze (ნოდარ დუმბაძე), Guram Gegeşidze (გურამ გეგეშიძე), Otar Çkheidze (ოთარ ჩხეიძე), Merab Eliozişvili (მერაბ ელიოზიშვილი), Revaz Çeişvili (რევაზ ჭეიშვილი), Otia İoseliani (ოტია იოსელიანი), Otar Çiladze (ოთარ ჭილაძე), Nodar Tsuleiskiria (ნოდარ წულეისკირია), Çabua Amirecibi (ჭაბუა ამირეჯიბი) gibi önemli isimler yer almaktadır. Bu dönemin yeni oluşan akımında Guram Rçeuilişvili'nin (გურამ რჩეულიშვილი) ayrı bir önemi vardır. Çünkü önceden alışıl gelen edebiyat anlayışının getirdiği engelleri aşabilen yazar olma özelliğine sahiptir. მე ვხედავ მზეს / Me Vkhedav Mzes (Güneşi Görüyorum, 1969); მარადისობის კანონი / Maradisobis Kanoni (Sonsuzluk Yasası 1990); კუკარაჩა / Kukaraça (Kukaraça, 1990) gibi önemli eserlerinde Gürcü yazar Nodar Dumbadze (ნოდარ დუმბაძე, 1928-1984) yapıtlarında özgün bir anlatım şekli sergilemiştir.

Gürcü edebiyatı 1970'li yıllarda Gürcü halkının geleneklerinin değiştirilmesine karşı durulmuştur. Çabua Amirecibi'nin (ჭაბუა ამირეჯიბი, 1972-1975) დათა დუთაშხია / Data Tutaşkhia (Data Tutaşkhia, 1978) adlı romanı bu durumu sergileyen önemli bir eserdir.

Tarih boyunca Türk-Gürcü dil ilişkileri

Türk - Gürcü ilişkilerinin çok eskilere dayandığı bilinmektedir. Bu ilişkilerin daha çok birbirlerinin dillerini öğrenmek yoluyla gerçekleşmiştir. Bu konu, Gürcistan'da önem verilen bir husustur. Bu bağlamda Gürcü okuyucular, Türk edebiyatı ile erkenden tanışmıştır. Bu yakınlık, Tiflis Devlet Üniversitesi ve Doğu Bilimleri Enstitüsündeki tanınmış Türkologların hizmetleri sayesinde ortaya çıkmıştır (Öztürk, 2015: 779). Bunun dışında Gürcistan Bilimler Akademisinin Edebiyat, Tarih ve El Yazmaları Enstitülerinde, Tiflis Pedagoji Üniversitesi'nde, Batum, Kutaisi ve Akhaltsikhe (Ahıska) Devlet Üniversitelerinde, Batum ve Tiflis Müzelerinde Türkoloji ile alakalı konular da araştırılıp incelenmektedir.

Türkçenin Gürcistan'da konuşulması eski zamanlara dayanmakta ve eski dönem Gürcistan'da ქართლის ცხოვრება / Kartlis Tshovreba (Gürcü Yaşamı) adlı Gürcüce kaynağa göre altı dilin konuşulduğu belirtilmektedir. Thomson'a göre bu dillerden birisi de Hazarların konuştuğu Türkçedir (Thomson, 2006: 112). Tiflis Devlet Üniversitesi'nde Türkolog Sergi Cikia sayesinde Türkoloji bölümü kurulmuştur. Türkolog Sergi Cikia, Türkiye'de bulunmuş; Mehmed Fuad Köprülü'den, Ahmed Hamdi Tanpınar'dan

dersler almıştır. Edindiği bilgileri Gürcistan'da öğrencilerine aktararak Türkolojiyi ileri seviyeye ulaştırmayı amaçlamıştır. Sergi Cikia, her iki ülkenin tarihini, kültürünü, edebiyatını, ekonomik ilişkilerini Osmanlı Türkçesi belgelerinde araştırdıktan sonra Gürcüceye tercüme etmiştir. Gürcistan'daki Türkologlar, ayrıca Gürcistan'da yaşayan ve Türkçe konuşan halkların dilleri üzerine incelemelerde bulunmuşlardır. Bu incelemelerde büyük katkısı bulunan Sergi Cikia, geçmiş yüzyılın 30'lu yıllarında Meskheti bölgesinde (Güney Gürcistan) yaşayan Türkçe konuşan nüfusun ağız örneklerini incelemiştir (Abuladze, 2004: 541). "Gürcü edebiyatının Türk okuyucularla tanışmasını ele alırsak Gürcü edebiyatı Türk toplumuna daha geç dönemlerde erişebilme fırsatı bulmuştur. 1940 yılında Niyazi Ahmet Banoğlu, Gürcü edebiyatıyla ilgilenmiş fakat onun bu çabaları yeteri kadar ilgi görmemiştir. Gürcü edebiyatıyla ciddi temaslar 1960 yılından itibaren baş göstermiştir" (Öztürk, 2015: 776). Bugün Türk - Gürcü edebi ilişkilerini geliştirme girişimi *Mamuli Dergisiyle* başlamıştır. *Mamuli Dergisi* Türkiye'de yayınlanan, Türkiye'de yaşayan Gürcüler ve Gürcistan'la ilgilenen Türkler için yayınlanan bir dergidir. İstanbul'da 1997-1998 yıllarında iki dilli Türkçe-Gürcüce olarak beş sayısı yayınlanmıştır. Dergide Gürcistan ve Kafkasya'ya ait yazılar ve makaleler yer almaktadır. *Mamuli Dergisi*'nden sonra Türkiye'de yayınlanan diğer bir dergi *Çveneburi Dergisidir*. *Çveneburi Dergisi*; hem şair, hem yazar hem de tercüman için Gürcistan ile bağlantı kurma işlevi görmektedir. "Çveneburi" ismi "bizden" anlamındadır. Gürcistan'da yaşayan Müslüman Gürcülere verilen isimdir. Buradan hareketle derginin başlığı bu şekilde oluşmuştur. Derginin içeriği çok kapsamlıdır. Okuyucular Gürcü edebiyatıyla, Gürcü halk bilimiyle, sanatıyla, kültürüyle, tarihiyle, etnografyasıyla, sosyal ve ekonomik durumuyla ilgili bilgilerle karşılaşmaktadır (Öztürk, 2015: 777). İlk sayısı 1977 yılında Türkçe olarak ve Türkiye'de yaşayan Gürcü kültür temsilcileri önderliğinde Stockholm'de yayınlanmıştır. Derginin editörü Ahmet Özkan Melaşvili'dir (Öztürk, 2015: 777). *Çveneburi Dergisinden* sonra *Pirosmani Dergisi* Türkiye'de Türkçe ve Gürcüce iki dili olarak 2007 yılının Temmuz ayında yayınlanmaya başlamıştır. Bu güne kadar 21 sayısı çıkmıştır. Son sayısı 2010 yılında çıkmış ve ekonomik sebeplerden dolayı yayınlanması sona ermiştir. Bu dergide diğer iki kültürel dergi gibi Gürcü dili, Gürcü edebiyatı, Gürcü kültürü, Gürcü sanatı, Gürcü tarihi gibi birçok alana özgü konular yer almaktadır.

Mikheil Cavahishvili'nin yaşamı ve eserleri

Gürcü düzyazı kurucularından Mikheil Cavakhişvili devrim öncesi yazarlardan biridir. 1880 yılında Gürcistan'ın Kvemo Kartli bölgesinde yer alan Borçalı bölgesinin Tserakvi köyünde doğmuştur. Türklerin yoğunlukla yerleştikleri arazileri Borçalı diye adlandırılır. Resmi olarak Aşağı Kartli diyarı da denen ve çoğunluğunu Azeri Türklerinin oluşturduğu bir bölgedir." (Memmedli ve Gocaeva Memmedova, 2012: 28). 7 yaşında okula başlayan, eğitimini Rusça alan Mikheil, anadili Gürcü olmayan bir ortamda büyüdüğü için Gürcüceyi tamamen unutmuştur. 13 yaşındayken babası onu Kırım Tarım Okulu'na kaydettirmişti. Ailesi Tserakvi'den Sion Köyü'ne taşınmış ve 5 yıl sonra büyük bir acı yaşamıştır. Mikheil'in kardeşini kaçırmaya gelen haydutlar, annesini ve kız kardeşini öldürmüşlerdir. Babası da 1 yıl sonra bu felakete maruz kalmıştır. Cavakhişvili yaşadığı bu üzüntüden dolayı eğitimini yarıda bırakmıştır. Böylece Kırım'dan ayrılmış ve anavatanına geri dönmüştür. Ancak kız kardeşi ile birlikte kaldığı Alaverdi'deki kanlı eve ve korkunç köye dayanamamıştır. Rusçaya tamamen hâkim olan Cavakhişvili, zamanla Gürcüceyi kullanmaya başlamış; bu dillerin yanı sıra Azeri Türkçesi, Farsça ve Fransızca da öğrenmiştir.

1901 yılında Gürcistan'a dönen Cavakhişvili ilk hikâyesi *ჩანჭურა* / *Çançura'yı* (Dilsiz Çançura) 1903 yılında *ცნობის ფურცელი* / *Tsnobis Purtseli* (Bilgi Defteri) Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Fakat

² ცნობის ფურცელი / Tsnobis Purtseli Gazetesi Gürcistan'da 1896-1906 yıllarında yayımlanmaktadır.

yetkililerin baskına maruz kalmış ve yurt dışına sürülmüştür. Sürgün olduğu dönemlerde Fransa'daki Sorbonne'da derslere girmiştir. Almanya, İtalya ve İsviçre'de bulunmuştur. 1909 yılında ülkesine tekrar dönmüş, ancak vatansever düşüncelerinden dolayı tutuklanmıştır. Daha sonra 1923 yılında serbest kalmıştır. 1937 yılında ise trajik bir biçimde vefat ederek hayatı son bulmuştur.

Mikheil Cavakhişvili'nin yapıtlarında Fransız edebiyatı geleneğinin (Zola, Maupassant) etkisi de görülmektedir. Erken dönem öyküleri 1903-1906'lı yıllarda basılmıştır. Daha sonra 1923 yılına kadar kesilmeyen bir "yazınsal sessizlik" dönemine girmiştir. Kısa süre içinde etkileyici ve yüksek düzeyde öyküler ve romanlar yayımlamıştır. Eserleri Rusçaya, Ukraynacaya ve Azerbaycan Türkçesine çevrilmiştir. *კვაჭი კვაჭანტირაძე / Kvaçi Kvançantiradze* (Kvaçi Kvançantiradze, 1924); *ჯაყოს ბიზნები / Cakos Khiznebi* (Cako'nun Mültecileri, 1924); *თეთრი საყელო / Tetri Sakelo* (Beyaz Yakalık, 1929); *გივი შადური / Givi Şaduri* (Givi Şaduri, 1928); *უბრალო აბდულაჰ / Ubralo Abdulah* (Suçsuz /Günahsız Abdullah, 1925); *ლამბალო და კაშა / Lembeli ve Kaşa* (Lambalo ve Kaşa, 1925) gibi önemli eserleri yayımlanmıştır. Daha sonra Cavakhişvili, Gürcü - Sovyet düz yazı külliyatına *არსენა მარაბდელი / Arsen Marabdali* (Arsen Marabdali, 1933) bir başka tarihsel roman daha eklemiştir. Mikheil Cavakhişvili'nin, 1905 devriminde Gürcü halkın kahramanca mücadelesini betimlediği son romanı *ქალის ტვირთი / Kalis Tvirti* (Kadının Yükü, 1936) edebi yaşamında yeni bir özellik ortaya çıkardı.

"Suçsuz Abdullah" adlı eserin özeti

1920'li yılların Gürcü edebiyatında Mikheil Cavakhişvili'nin Suçsuz/Günahsız Abdullah gibi bir eserin varlığı büyük önem taşımaktadır. Eser dikkat çekici bir konuya sahip olmasının yanı sıra çeşitli sanatsal özellikleri de haizdir. Romanın ana karakteri Abdullah'tır. Hikâye Borçalı³'da geçmektedir. O içinde yaşadığı dünyada mutlu olan ilkel, düşünceli, dürüst, açık yürekli, çalışkan ve güçlü ruha sahip bir insandır. Annesini, eşini ve çocuklarını çok sever. Kendine ait bir çiftliği vardır. Fakat bir gün kuzeninin işlediği bir suçtan dolayı haksız yere hapse atılır. Hapishane ise ailesinin yok edilmesi için bir sebep olur. Adaletsizlik, onun yaşam arzusunu kaybettirir ve iradesini de sarsar. Hayalleri yıkılır, geleceğe karşı inancını yitirir. Sonunda hapishaneden kaçır, karısının ve oğlunun onu terk ettiğini ve evinin barkının yıkıldığını öğrenir. Bundan dolayı kuzeni Mustafa'yı ve ailesini öldürür, hapishaneye tekrar geri döner ve sonunda şaşırtıcı bir şekilde de beraat eder.

Ailesini ve sevdiklerini kaybetme acısı Cavakhişvili'nin kalbinde derin bir yara bırakmıştır. Yazar da Suçsuz Abdullah gibi ailesini kaybetme hissi yaşamıştır. Sonuç olarak, bu hikâye, birçok eserde olduğu gibi yazarın kendi gözüyle başından geçen olayı edebi yaratıcılığıyla anlattığı bir eserdir.

Mikheil Cavakhişvili'nin "Suçsuz Abdullah" adlı eserin Türkçeye Tercümesinde kelime ve ifadeler

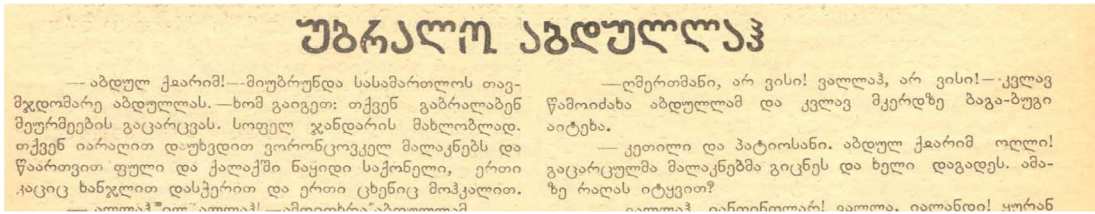
Mikheil Cavakhişvili'nin *Suçsuz Abdulah* adlı hikâyenin yayımları birkaç tanedir. İlk olarak kitapta 1926 yılında yayımlanmıştır. Bu çalışmada, 1925 ve 2011 yılı basımları ele alınacaktır. Kaynak metin-1 (K.M.1) olarak 1925 yılında Tiflis'te Droşa Dergisinde *უბრალო აბდულაჰ / Ubralo Abdulah* (Suçsuz/Günahsız Abdullah) adıyla, Kaynak metin-2 (K.M.2) olarak 2011 yılında *მართალი აბდულაჰ / Martali Abdulah* (Suçsuz /Günahsız Abdulah) adıyla Tiflis'te yayımlanan metin; Hedef metin (H.M.) olarak ise 1988 yılında İbrahim Yavuz Goradze tarafından "*Suçsuz Abdulah*" olarak Türkçeye çevrilip yayımlanan metniyle karşılaştırılacaktır. Şunu da belirtmek yerinde olacaktır. Gürcüce ბრალი /Brali

³ Borçalı, Gürcistan'ın Kvemo Kartli bölgesinde yer alan tarihsel bir yerin adıdır. Borçalı bölgesinin esas kısmı bugün Rustavi merkezli Kvemo Kartli bölgesine, kalan toprakları da Kaheti bölgesine bağlıdır.

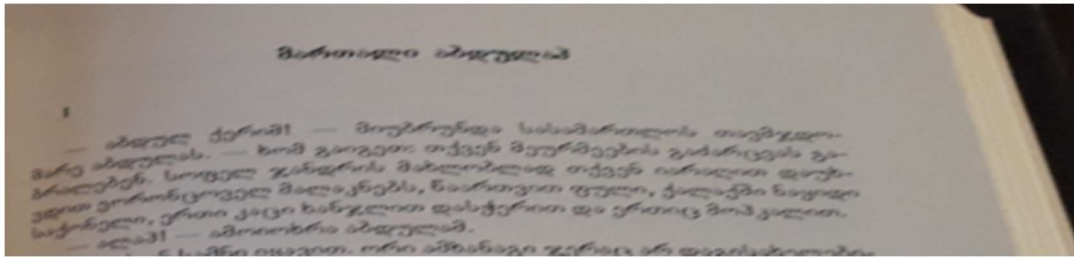
kelimesi "Suç, günah" anlamına gelirken, უბრალი / Ubralo kelimesi ise "Suçsuz, günahsız" olarak ifade edilmektedir. Günümüz Gürcücesinde "უბრალი / Ubralo" kelimesi daha çok "sade, basit" anlamlarında kullanılmaktadır. Azerbaycan Türkçesine bu hikâye *Günahsız Abdulla* şeklinde tercüme edilmiştir. Bu karşılaştırmada bazı kelime ve ifadelerin Türkçeye nasıl aktarıldığına değinilecek; böylece Türkçe ifade ve kelimelerin, hedef metne nasıl aktarıldığı gösterilmiş olacaktır.

Örnek: 1

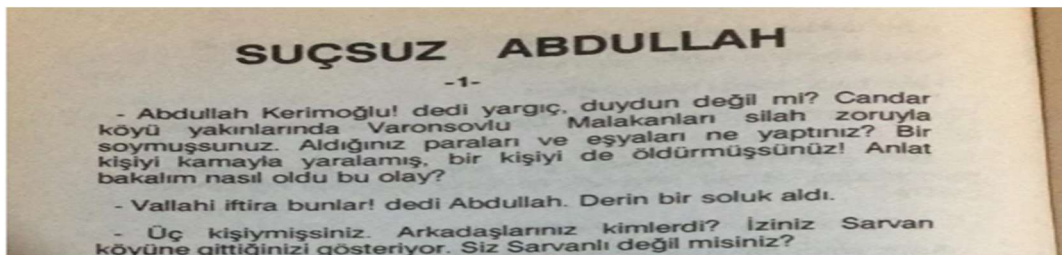
Kaynak Metin 1:



Kaynak Metin 2:



Hedef Metin



Yukarıda verdiğimiz kaynak metinlerin başlıklarını ve çeviri metnin başlığıyla karşılaştırdığımızda kaynak metin yazarlarının ve çevirmenin farklı tercihlerde bulunduğu göze çarpmaktadır. K.M.1'deki უბრალი / Ubralo kelimesi Türkçede "suçsuz, masum, sade", K.M.2'de მართალი / Martali kelimesi ise "doğru, gerçek, hakikat, dürüst" sözcükleri ile karşılır. H.M.'de "suçsuz" şeklinde çevrildiğini görmekteyiz. Diğer yandan K.M.1'deki başlıkta geçen აბდულაჰ / Abdullah kelimesi "Abdullah", K.M.2'de აბდულაჰ / Abdulah kelimesi "Abdulah" şeklinde geçmektedir. Ancak H.M.'de ise bu ifade "Abdullah" olarak aktarılmıştır. Buradan hareketle K.M.1'deki უბრალი აბდულაჰ / Ubralo Abdullah başlığı biçim ve içerik olarak kelimesi kelimesine H.M. ile uyum içerisinde olduğu ancak K.M.2'de მართალი აბდულაჰ / Martali Abdulah başlığının ise biçim olarak farklı olduğu, fakat içerik bakımından esere uyum sağladığı görülmektedir. Şunu da belirtmek gerekirse Mikheil Cavahishvili'nin kaleme aldığı eserin orijinali, 1925 yılında Sovyet döneminde დროშა / droşa

(Bayrak) dergisinde yayımlanmıştır. Sovyet döneminde yayımlanan eserlerin çoğu daha doğrusu 1925 yılından sonra yayımlanan eserlerde de birtakım çıkartmalar ve eksiltmeler yapılarak redakte edilmiştir. Yani orijinal eserlerin birebir aktarılmadığını söyleyebiliriz. Böylece yukarıda verdiğimiz 1925 yılındaki orijinal metnin aslında hedef metinle birebir uyduğu fakat 2011 yılı basımı ile ele aldığımızda bazı farklılıkların olduğunu görmekteyiz. Orijinal eser dergide basıldığı için o dönem redakte edildikten sonra başlıkta da içeriğe ve Gürcü diline uyumlu olması adına değişikliğe gidildiğini de söyleyebiliriz. Bu yüzden hedef metin yazarının daha çok K.M.2'yi göz önüne alarak bir çeviri anlayışı güttüğü açıkça ortadadır. H.M. yazarı, "Suçsuz Abdullah" başlığını kullanarak hikâyenin olay örgüsünden etkilenecek böyle bir çeviri yapmayı uygun görmüştür.

Örnek: 2

Kaynak Metin 1:

- აბდულ ქერიმ! - მიუბრუნდა სასამართლოს თავმჯდომარე აბდულლას. - ხომ გაიგეთ: თქვენ გაბრალებენ მეურმეების გაცარცვას. სოფელ ჯანდარის მახლობლად. თქვენ იარაღით დაუხვდით ვორონცოველ მალაკნებს და წართვით ფული და ქალაქში ნაყიდი საქონელი, ერთი კაციც ხანჯლით დასჭერით და ერთი ცხენიც მოჰკალით.

- ალაჰ ილ ალაჰ! - ამოიხრა აბდულლამ. (ჯავახიშვილი, 1925: 2)

Kaynak Metin 2:

აბდულ ქერიმ! - მიუბრუნდა სასამართლოს თავმჯდომარე აბდულლას. - ხომ გაიგეთ: თქვენ მეურმეების გამარცვას გაბრალებენ. სოფელ ჯანდარის მახლობლად თქვენ იარაღით დაუხვდით ვორონცოველ მალაკნებს, წართვით ფული, ქალაქში ნაყიდი საქონელი, ერთი კაცი ხანჯლით დასჭერით და ერთიც მოჰკალით.

- ალაჰ! - ამოიხრა აბდულლამ. (ჯავახიშვილი, 2011: 35)

Çeviri Metin (1988 yılı basım)

-Abdullah Kerimoğlu! Dedi yargıç, duydun değil mi? Candar köyü yakınlarında Varonsovlu Malakanları silah zoruyla soymuşsunuz, Aldığımız paraları ve eşyaları ne yaptınız? Bir kişiyi kamayla yaralamış, bir kişiyi de öldürmüşsünüz! Anlat bakalım nasıl oldu bu olay?

- **Vallahi** iftira bunlar! dedi Abdullah. Derin bir soluk aldı. (Goradze, 1988: 79).

Yukarıdaki örnekleri incelediğimizde eserin Gürcü harfli ilk basım K.M.1'de ალაჰ ილ ალაჰ/ Allah İl Allah ifadesi geçerken, K.M.2' de ise ალაჰ/ Allah (Allah) kelimesinin, ალაჰ /Alah kelimesi şeklinde geçtiğini görmekteyiz. Buradan hareketle kaynak metinler arasında da bir farklılığın söz konusu olduğu aşikârdır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi bu, Sovyet dönemindeki yayım eğiliminden kaynaklanan bir durumdur. H.M.'de ise kelimenin "Vallahi" şeklinde çevrildiğini görmekteyiz. Ancak her iki kaynak metinde de bu ifadeye karşılayacak bir anlam söz konusu değildir. Eğer Gürcücede "Vallahi" anlamını veren "ღმერთმანი / ḡmertmani ifadesi kullanılsaydı o zaman hedef metnin yazarının kullanmış olduğu ifade birebir kaynak metinlerdeki anlamı yakalamış olacaktı. Bundan dolayı çevirmen farklı bir ifadeyle kaynak metni aktarmayı tercih etmiştir. Çevirmenin K.M.2'yi göz önüne alarak çevirdiğini düşünürsek K.M.2'de geçen ალაჰ / Alah (Allah) ifadesini H.M'de "Vallahi" olarak çevirmesi, eşdeğerlik açısından uygun değildir.

Örnek: 3

Kaynak Metin 1

- მე არ ვისი, ვალლაჰ, არ ვიცვი! - წრფელი გულით დაიყვირა ახოვანმა აბდულლამ და გაქონილი მჯილი განიერ მკერდზე დაიბრაგუნა, - ვალლაჰ, არ ვიცვი! ვალლაჰ არ ვისი. (ჯავახიშვილი, 1925: 2)

Kaynak Metin 2

- მე არ ვისი, ვალაჰ, არ ვისი! - წრფელის გულით დაიყვირა ახოვანმა აბდულლამ და გაქნილი მჯილი განიერ მკერდზე დაიბრაგუნა. - ვალაჰ, არ ვისი! (ჯავახიშვილი, 2011: 35)

Çeviri Metin

- Vallahi ben bilmiyorum, vallahi haberim yok bu işten! diye bağıırıyordu Abdullah ve bir yandan da göğsünü yumrukluyordu. Vallahi haberim yok! (Goradze, 1988: 79)

Bu örnekte K.M.1'de geçen ვალლაჰ /Vallah (Vallah(i)) ifadesi, K.M.2'de ვალაჰ /Valah (Vallah(i)) şeklindedir. H.M' de ise "Vallahi" şeklinde çevrilerek birebir çeviri stratejisiyle eşdeğerlik sağlanmıştır. İlk yayımlanan eser olan K.M.1'de ვალლაჰ /Vallah (Vallah(i)) kelimesi hem söyleniş hem de biçim olarak Türkiye Türkçesiyle uyum sağlamasına rağmen, K.M. deki Gürcüce aktarımında dilsel düşmelerin olmasından dolayı ვალაჰ/Valah (Vallah(i)) şeklinde görmekteyiz. Aslında bu, yanlış bir çeviri/tutum değildir. Çünkü Gürcü dilinin hem sesbilgisel hem de anlamsal değişiklikler görülebilen kendine has bir yapısı vardır. Ses değişikliklerinde ve ortaya çıkan ses olaylarında Gürcücenin kurallarının işletildiği ve açıklanabilir değişimler ortaya çıkmaktadır.

Örnek: 4

Kaynak Metin 1

- ვალლაჰ, იანდინდლარ! ვალლა, იალანდი! ყურან აჰკი, იალანდი! - ღმერთიანი, შესცდნენ! ღმერთმანი, ტყუილია! ყურანის მადლს ვფიცავ, ტყუილია! (ჯავახიშვილი, 1925: 2)

Kaynak Metin 2

- ვალლაჰ, იანდინდლარ! ვალლა, იალანდი! ყურან აჰკი, იალანდი! - ღმერთიანი შესცდნენ! ღმერთმანი ტყუილია! ყურანის მადლს ვფიცავ, ტყუილია-მეთქი! (ჯავახიშვილი, 2011: 35)

Çeviri Metin

- Vallahi yalan söylüyorlar, Kuran hakkı için yalandır! (Goradze, 1988: 79)

Gürcüce K.M.1'de yer alan ვალლაჰ, იანდინდლარ! ვალლა, იალანდი! ყურან აჰკი, იალანდი! / Vallah, yanğindlar! Valla, ialandi! Kuran ahki, ialandi (Vallah, Yanğindilar! Valla, yalandı! Kuran hakkı için, yalandı!) K.M.2'de de aynı şekilde belirtilmiş olup H.M.'de ise "Vallahi yalan söylüyorlar, Kuran hakkı için yalandır!" şeklinde kaynak dilde yer almayan sözcüklerle ifade edilmiştir. Ayrıca ყურან აჰკი / Kuran ahki (kuran hakkı) ifadesinde ise K.M. yazarının kelimeyi anladığı ilk şekliyle yazıya döktüğü için bir söz konusu kelime farklı bir sözcükle karşılanmıştır. Fakat bu Türkçe ifadelerin Gürcüce eserde geçmesi ayrı bir öneme sahip olduğu için aktarımda ufak hataların olması kaçınılmazdır.

Örnek: 5**Kaynak Metin 1**

მთელი ღამე „სვიმდა“. აბდულა „ზალიან“ დასველდა. რიჟრაჟზე სახლში დაბრუნდა. კარები „ანამ“- დედამ გაუღო. არც ფათმას დასძინებოდა. ჰკითხეთ აბდულას „ანას“ და „არვადს“ - დედას და ცოლს, ორივენი აქ არიან; აგერ, იქ სხედან ორივენი. ისინი გეტყვიან სიმართლეს, მხოლოდ სიმართლეს, რადგან - „ვალლაჰ, ეი ბოხ!“ - არც ერთის პირს ჯერ ტყუილი არ მიჰკარებია.

- მეორე დღეს მილისია მოვიდა და დამიჩირა, მაგრამ - ვალლაჰ, - მანიმ სუჭუმ იოლდი! - ღმერთმანი, მე ბრალიანი არა ვარ, ღმერთმანი აბდულამ არაფერი არ ვისი! ეი ბოხ, ნეტ! ეი ბოხ მაია ნეტ!

აბდულამ სათქმელი სთქვა და გაჩუმდა. (ჯავახიშვილი, 1925: 3)

Kaynak Metin 2

- მთელ ღამეს „სვიმდა“. აბდულა „ზალიან“ დასველდა და რიჟრაჟზე სახლში დაბრუნდა. კარები დედამ გაუღო. არც ფათმას დასძინებოდა. ჰკითხეთ აბდულას „ანას“ და „არვადს“ - დედას და ცოლს. ორივენი აქ არიან, აგერ იმ კუთხეში სხედან. ისინი გეტყვიან სიმართლეს, მხოლოდ სიმართლეს, ვინაიდან -

- „ვალლაჰ, ეი ბოხ!“ - არც ერთის პირს ჯერ ტყუილი არ მიჰკარებია. მეორე დღეს მილისია მოვიდა და დამიჩირა, მაგრამ - ვალლაჰ, - მანიმ სუჭუმ იოლდი! - ღმერთმანი, მე ბრალიანი არა ვარ, ღმერთმანი აბდულამ არაფერი არ ვისი! ეი ბოხ, ნეტ! ეი ბოხ მაია ნეტ!

აბდულამ სათქმელი სთქვა და გაჩუმდა. (ჯავახიშვილი, 2011: 36)

Çeviri Metin

O gece yağmur yağıyordu. Sırl sıklam, ancak sabaha doğru dönebildim eve. Kapıyı annem açtı., karım Fatma da uyanıktı. Sorun isterseniz, ikisi de buradalar. Gerçeği söylerler. Vallahi yalanım yok. Sabahleyin polis geldi ve beni tutukladı, oysa benim suçum yok. Vallahi suçsuzum. (Goradze, 1988: 80)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, K.M.'lerde Gürcüce olarak belirtilen ifadeler H.M' de farklı şekildedir ve bazı yerler çevrilmemiştir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi amacımız ilk olarak kaynak metinlerin farklılıklarını ortaya koyarak ve çevirmenin daha çok K.M.2'yi göz önünde bulundurmasından yola çıkarak bir çıkarım yapmaktır. Bu verilerden yola çıkarak K.M.1 ile K.M.2 arasında bir farklılık söz konusu değildir. Kaynak metnin yazarı, eserin konusu Borçalı'da geçtiği için Azerbaycan Türkçesiyle Gürcüce harflerle yazmış ve Gürcüce kelimeleri ise daha çok Azerbaycan Türkçesi'nde yer almayan harflerle doğrudan okunduğu gibi aktarmayı tercih etmiştir. Örneğin, წ, ს, ძ, ზ, ც, harflerinin ts', s, dz, z, ts, şeklinde yazıldığını görmekteyiz. Kaynak metinde yer aldığını görmekteyiz. Bunlara örnek verecek olursak;

K.M.1	K.M.2	Türkçe Anlamı	Gürcüce Anlamı	H.M
სვიმდა / svimda	სვიმდა/ svimda	yağmur yağıyordu	წვიმდა/ tsvimda	yağmur yağıyordu
ზალიან / zalian	ზალიან / zalian	Çok/fazla	ძალიან / dzalian	sırl sıklam
ვისი / visi	ვისი / visi	Biliyorum	ვიცი / vitsi	Çevrilmemiştir

Yine dikkat çekici bir örnek verecek olursak, ანა / Ana (Ana, Anne) ve არვად / Arvad (Eş, kadın) anlamlarına gelen ifadelerinin K.M.1 ve K.M.2'de farklılık söz konusu olmadan yer aldığını görmekteyiz. Azerbaycan Türkçesi'nde arvad, həyat yoldaşı: karı anlamına gelirken, ana: anne anlamına gelmektedir. H.M. bu ifadeleri birebir aktarmayı tercih ederek K.M'nin anlamını yakalamıştır. Her iki kaynak metinde geçen ვალლაჰ, - მანიმ სუჭუმ ოლდი! / Vallah, - Manim suçum yoğdi (Vallahi benim suçum yoktu) cümlesi H.M. yazarı "benim suçum yok" şeklinde kelimesi kelimesine çevirerek aktarmayı tercih etmiştir.

Örnek: 6

Kaynak Metin 1

- ალლაჰ, ალლაჰ! სუდა დუმტუნ, სუა დუმტუნ, - თუნდ სამართალში ჩავარდნილხარ, თუნდ წყალში გადავარდნილხარ. (ჯავახიშვილი, 1925: 3)

Kaynak Metin 2

- ალაჰ, ალაჰ! სუია დუმტუნ, სუდა დუმტუნ! - თუნდ სამართალში ჩავარდნილხარ, თუნდ წყალში გადავარდნილხარ. (ჯავახიშვილი, 2011: 37)

Çeviri Metin

- Vallahi benim bir suçum yok! İnsan mahkemeye düşeceğine denize düşüp boğulsa daha iyi olur. (Goradze, 1988: 81)

Yukarıda verdiğimiz K.M.1'de yer alan ალლაჰ, ალლაჰ! სუდა დუმტუნ, სუა დუმტუნ! / Allah, Allah! Suda duştun, suya duştun (Allah, Allah suda düştün, suya düştün) şeklinde geçerken, K.M.2' de ise ალაჰ, ალაჰ! სუია დუმტუნ, სუდა დუმტუნ! / Alah, Alah! Suya duştun, suda duştun (Allah, Allah suya düştün, suya düştün) şeklinde görmekteyiz. İki kaynak metin arasında sadece diller arası farklılıktan dolayı değişiklik vardır. "Suda düştün, suya düştün" ifadesi Borçalı ağzında etken bir deyimdir. "Sud" kelimesi Rusçada "mahkeme" anlamına gelmektedir. Deyimin anlamı ise "Mahkemeye işin düştüyse, suda akıp giden gibisin." şeklinde açıklanabilir. Bir diğer dikkat çekici örnek, K.M.1'de ალლაჰ /Allah (Allah) ifadesini de K.M.2'de ალაჰ /Alah (Allah) şeklinde görmekteyiz. Tüm bu veriler ışığında verdiğimiz örneği H.M. açısından incelediğimizde çevirmenin doğrudan çeviri işlemi uyguladığı görülmüştür..

Örnek: 7

Kaynak Metin 1

- ყოჩად ოლუნ, ყოჩად! ყორხმანი. ბეგუნ ჩიხარამ. - ყოჩად იყავით, ნუ შემინდებით, დღესვე გამოვალ. - უთხრა უკანასკნელი სიტყვა აბდულლამ და წამოდგა. (ჯავახიშვილი, 1925: 4)

Kaynak Metin 2

- ყოჩად, ოლუნ, ყოჩად ყორხან. ბეგუნ ჩიხარამ. - ყოჩად იყავით, ნუ შემინდებთ. დღესვე გამოვალ, დღესვე, - უთხრა უკანასკნელი სიტყვა და წავიდა. (ჯავახიშვილი, 2011: 37-38)

Çeviri Metin

-Korkmayın, bugün çıkarım, dedi. (Goradze, 1988: 81-82)

Yukarıda verilen her iki kaynak metin arasında sadece bir noktada farklılık vardır. Örneğin: K.M.1'de ყოჩაღ ოლუნ, ყოჩაღ! ყორხმაინ. ბეგუნ ჩიხარამ / Koçağ olun, koçağ! Korkhmain. Begün Çikharam (Yiğit olun, yiğit! Korkmayın. Bir gün çıkacağım) şeklinde kullanılırken; K.M.2'de, ყოჩაღ, ოლუნ, ყოჩაღ ყორხან. ბეგუნ ჩიხარამ / Koçağ olun, koçağ! Korkhan. Beigün Çikharam (Yiğit olun, yiğit! Korkmayın. Bir gün çıkacağım) şeklinde yer almaktadır. İki kaynak metin arasındaki tek fark K.M.1'in yukarıdaki örneklerde de belirttiğimiz gibi yazarın ilk ağızdan yani ilk basımından doğrudan aktardığı için K.M.1'de ყორხმაინ / Korkhmain (Korkmayın) ifadesini K.M.2'de ყორხან / Korhan (Korhan) şeklinde redakte etmiş gibi düşündürmektedir. Çünkü konunun akışına bakılırsa "Korkmayın" ifadesi tam olarak hangi cümle yakın ilişkilidir. H.M.' de ise "Korkmayın" şeklinin çevirmen tarafından verildiğini görmekteyiz. Ancak çevirmenin K.M.1 basımından mı ya da K.M.2 basımından mı yola çıkarak yoksa cümlelerin akışından dolayı mı bu şekilde çevirdiği konusunda bir takım sorular akla gelmektedir. Aslına bakılırsa son belirttiğimiz cümlelerin akışından yola çıkarak çevirdiğini düşünebiliriz çünkü ilk basımı Sovyet zamanında yayımlanmıştır. 1925 yılından sonra çıkan basımları ise redakte edilerek basılmıştır. Piyasada daha çok 1925'den sonraki basımları ele alınmıştır.

Örnek: 8

Kaynak Metin 1

- ალლაჰ! ბუ ნა ხაბარდი?!.. ბუ ნა ხაბარდი?! ალლაჰ, ეს რა ამბავია? (ჯავახიშვილი, 1925: 4)

Kaynak Metin 2

- ალაჰ, ბუ ნა ხაბარდი?! - ღმერთო, ეს რა ამბავია? (ჯავახიშვილი, 2011: 38)

Çeviri Metin

- Aman tanrım bu nedir! dedi. Dudakları titriyordu. (Goradze, 1988: 82)

Gürcüce K.M.1 ve K.M.2 metinlerde geçen ალლაჰ! ბუ ნა ხაბარდი?! / Allah! Bu na khaberdi?! (Allah! Bu ne haberdi?!) ifadesinde K.M.2'de bir farklılık söz konusudur. Şöyle ki, ალლაჰ / Allah (Allah) ifadesi ალაჰ / Alah (Allah) şekliyle geçmektedir. Burada yanlışlık yoktur. Sadece redakte sırasında Gürcüceye aktarılırken ლ (L): L harfi düşerek ალაჰ / Alah şeklinde kullanılmıştır. Çünkü özel isimlerde sessiz harfler çoğunlukla yan yana kullanılmadığı için böyle bir kullanım söz konusudur. Kaynak metinlerde geçen bir diğer örnek ise K.M.1'de ალლაჰ / Allah (Allah), K.M.2' de ise ღმერთო / Ğmerto (Allahım, Tanrım) şeklinde geçmektedir. Bu yüzden kaynak metinler arası farklılık vardır. Yazarın ilk basımında ალლაჰ / Allah (Allah) ifadesi diğer basımlarında Gürcüce Allah, Tanrı anlamına gelen ღმერთო / Ğmerto (Allahım, Tanrım) hitap şeklinde aktarılma söz konusudur. Aslında orijinal harfli ilk basımına bağlı kalarak aktarılsaydı eserin konusu itibarıyla daha anlamlı olacaktı. Ama genel olarak Sovyet döneminde eserlerin basımında bir takım değişiklikler yapıldığı için K.M.2'deki ifadeyi Gürcü dilinde kullanıldığı şekliyle görmekteyiz.

Örnek: 9

Kaynak Metin 1

- აბდულლ, ხომ გელდი!... აბდულ, როგორ დარჩი?

აბდულლამ შავ წვერ- ულვაშში თეთრი კბილები გაელვა, პირსახეზე ჯვარცმულის ღიმილი ასახა, ორივე ხელი ასწია, ათივ) თითი აფშიკა და გაბრაზებულის ხმით დაიძახა.

- ონ ილ!... ათი სელისადი, ათი!.. (ჯავახიშვილი, 1925: 5)

Kaynak Metin 2

- აბდულ, ხომ გელდი!... აბდულ, როგორ გადარჩი?

აბდულამ შავ წვერ - უღვაშში თეთრი კბილები გაელვა, პირსახეზე ჯვარცმულის ღიმილი აისახა, მერმე ორივე ხელი ასწია, ათივე თითი აფშიკა და გაბზარული ხმით დაიძახა:

- ონ ილ! ათი სელისადი, ათი! (ჯავახიშვილი, 2011: 39)

Çeviri Metin

- Hoş geldin Abdullah! Nasılsın bakalım? Ne var ne yok? dediler.

Abdullah kapkara sakallarının ve bıyıklarının arasından beyaz dişlerini göstererek gülümsedi, yüzünde bir gülümseme vardı. İki elini kaldırarak:

-Hiçbir suçum yokken on yıla mahkum olduk! On yıl ceza yedik! Allahtan reva mıdır bu da! Hiç insaf ve merhamet kalmamış bu dünya da! dedi. (Goradze, 1988: 83)

Yukarıda verilen Gürcüce K.M.1' de აბდულ, ხომ გელდი! / Abdul, Hoş geldi! (Hoş geldin) ifadesi, K.M.2'de de აბდულ, ხომ გელდი! Abdul, Hoş geldi! (Hoş geldin) şeklinde yer aldığı için kaynak metinler arası farklılık yoktur. Çevirmen "Hoş geldin Abdullah!" şeklinde aktararak kelimesi kelimesine çeviri uygulayarak hedef metne aktarmayı başarabilmiştir. (Geldi-a (გელდი-ა) < geldi: Geldi.) Kaynak metinlerde geçen bir diğer örnek ise, "On yıl" anlamına gelen K.M.1 ve K.M.2'de ონ ილ! / On il (on yıl) şeklinde kullanılmasıdır. Bu da metinler arasında farklılığın olmadığını göstermektedir. Çevirmen tarafından hedef metne "on yıl" şeklinde çevrildiğini görülmüştür.

Örnek: 10

Kaynak Metin 1

- სალამა - ათ, ანა! სალამა- - ათ, ფათმა, სალამა - ათ!

ოც ნაბიჯზე თოფმა დაიგრილა და ტყვიამ კედლის მტვერი აბდულლას პირსახეში შეაყარა.

თათარი ორივე ხელით ანჯღრევს რკინის მოაჯირს და გააფთრებით გაჰკვივის დარაჯს:

- ჰაი, ქოფა ოლი! ით! დონგუზ! ვურ! გენა ვურ, გენა! მამამაღლო! ძაღლო! ღორო! მესროლე! კიდევ მე მესროლა, კიდევ! (ჯავახიშვილი, 1925: 6)

Kaynak Metin 2

- სალამა - ათ, ანა! სალამა - ათ, ფათმა, სალამა - ათ!

გალავნის ძირში თოფმა იგრილა და ტყვიამ კედლის მტვერი თათარს პირსახეში შეაყარა. ხიფათმა აბდულა უარესად გააანჩხლა: კვლავ ორივე ხელით ანჯღრევს რკინის მოაჯირს და გააფთრებული დაჰკვივის მსროლელ გუშაგს:

- ჰაი ქოფა-ოლი! ით! დონგუზ! ვურ! გენა ვურ, გენა! - მამამაღლო! ღორო! მესროლე! კიდევ მესროლე, კიდევ! (ჯავახიშვილი, 2011: 40)

Çeviri Metin

- Selametle ana!.. Selametle Fatma!.. Selametle...

Karşılıklı seslenmeler devam edince, nöbetçi kulübesinden atılan kurşunun duvardan kopardığı siva parçaları Abdullah'ın yüzüne gözüne serpişti. Abdullah'ı daha da öfkeli yaptı bu durum. Pencereden iki elini de sallayıp kudurmuş gibi bağırmağa başladı nöbetçiye... (Goradze, 1988: 84)

Bu örnekte, K.M.1' deki ifadede: სალამა - ათ, ანა! სალამა - ათ, ფათმა, / Salama-at, ana! Salama-at, patma (Selamet, Ana! Selamet Fatma) ifadesi kullanılmakla birlikte, K.M.2'de, სალამა - ათ, ანა! სალამა- - ათ, ფათმა / Salama-at, ana! Salama-at, patma (Selamet, Ana! Selamet Fatma) şeklinde bir çeviri kullanılmıştır. Her iki kaynak metinde farklılık yoktur. H.M.' de ise bu ifadeyi "Selametle ana!.. Selametle Fatma!.. Selametle" şeklinde çevirmiştir. Dolayısıyla anlam bütünlüğü bozulmadan aktarılmıştır. Bir diğer dikkat çeken örnek, her iki kaynak metinde de aynı şekilde kullanılan ქოფა ოღლი! ით! დონგუზ! ვურ! გენა ვურ, გენა! / Kopa oğli! İt! Donguz! Vur! Gena vur, Gena! (Köpekoglu! İt! Domuz! Vur! Gene (yine) Vur!, Gene (yine)) kelimelerdir. Bu argo kelimeler hedef metinde de yer almamaktadır yani çevirmen tarafından çevrilmemiştir. Örneğin: Donguz-a (დონგუზ-ა) < donuz: Domuz.

Örnek: 11

Kaynak Metin 1

შაქროს სჯერა „ყარდაშის“ უბრალოება და ესმის „იოლდაშის“ ტანჯვა, ამიტომ ტუსადი ნუგეშით გულს უმაგრეს და მომავალ თავისუფლებით ამხნევეს. ბასი და ნუგეში ჩუმის ბაიათით თავდება.

- აი ბალამ. აი ბალა-ა-მ..

აზიზიმ ვაი დარდიმ,

ვაი დარმანიმ დაი დარდი-იმ...

ელლარ ვაი აქტი, გულ დარდი.

მან გულ აქტიმ ვაი დარდი-იმ...

(ჩემო ტურფავ! ვაი მოვკრიფე. ვაი ნუგეშო, ვაი დარდო! სხვებმა დარდი დასთესეს და ვარდი მოვკრიფეს, მე კი ვარდი დავთესე სა დარდი მოვკრიფე). (ჯავახიშვილი, 1925: 7-8)

Kaynak Metin 2

შაქროს „ყარდაშის„ უცოდველობა სჯერა და ესმის „იოლდაშის“ ტანჯვა, ამიტომ მას ტუსადური ნუგეშით ამაგრებს და მომავალი თავისუფლებით ამხნევეს.

- აბდულ ყორხმა, ნუ გეშინიან , ორ წელიწადში გარეთ იქნები. და ნუგეშ-ბასი ჩემი ბაიათით თავდება:

- აი ბალამ, ბალა-ა-ამ..

აზიზიმ ვაი დარდიმ,

ვაი დარმანიმ დაი დარდი-იმ...

ელლარ ვაი აქტი, გულ დარდი.

მან გულ აქტიმ ვაი დარდი-იმ... ვაი დარდიმ... (dipnot olarak verilmiştir: (ჩემო ტურფავ! ვაი მოვკრიფე. ვაი ნუგეშო, ვაი დარდო! სხვებმა დარდი დასთესეს და ვარდი მოვკრიფეს, მე კი ვარდი დავთესე სა დარდი მოვკრიფე). (ჯავახიშვილი, 2011: 41)

Çeviri Metin

Şakro da inanyordu gerçekten bir suçu olmadığına. Bu yüzden her keresinde onu teselli ediyordu:

-Merak etme Abdullah, iki yıl sonra dışardasın!

Abdullah türkü söylemeye başlıyordu:

Ey balam, balam balaaam!

Ah, benim derdim çok balam!

Ben gül ekerim vay biter!

Balam, balam benim derdim...(Goradze, 1988: 85-86)

Yukarıdaki kaynak metinlerde geçen ifadesi ყარდაში / Kardaşi (Kardeş), იოლდაში / İoldaşi (Yoldaş) şeklinde kullanılmıştır. Hedef metinde ise bu ifadelerin Goradze tarafından çevrilmediğini görmekteyiz. Ayrıca ele aldığımız bir diğer örnekte geçen türkü, kaynak metinlerde farklı şekillerde yer almaktadır. Tablo şeklinde örnek verecek olursak;

K.M.1	K.M.2	H.M
- აი ბალამ. აი ბალა-ა-მ.. აზიზიმ ვაი დარდიმ, ვაი დარმანიმ დაი დარდი-იმ... ელლარ ვაი აქტი, გულ დარდი. მან გულ აქტიმ ვაი დარდი-იმ... (ჩემო ტურფავ! ვაი მოვკრიფე. ვაი ნუგეშო, ვაი დარდო! სხვებმა დარდი დასთესეს და ვარდი მოჰკრიფეს, მე კი ვარდი დავთესე სა დარდი მოვკრიფე).	- აი ბალამ, ბალა-ა-მ.. აზიზიმ ვაი დარდიმ, ვაი დარმანიმ დაი დარდი-იმ... ელლარ ვაი აქტი, გულ დარდი. მან გულ აქტიმ ვაი დარდი-იმ... ვაი დარდიმ... (ჩემო ტურფავ! ვაი მოვკრიფე. ვაი ნუგეშო, ვაი დარდო! სხვებმა დარდი დასთესეს და ვარდი მოჰკრიფეს, მე კი ვარდი დავთესე სა დარდი მოვკრიფე).	Ey balam, balam balaaam! Ah, benim derdim çok balam! Ben gül ekerim vay biter! Balam, balam benim derdim (Çevrilmemiş kısım var)

Yukarıda verdiğimiz örnek kaynak metinlere göz attığımızda bir farklılık görülmemektedir. Ancak K.M.2' de ჩემო ტურფავ! / Çemo Turpav! (Benim Sevgim) diye başlayan türkünün devamı olan ifade dipnot olarak verilmiş olup, K.M.1'de ise dipnot olarak değil doğrudan türkünün devamına ilave edilmiştir. Hedef metinde ise bu türküde geçen ifadeler çevrilmemiş, bazı ifadeler doğrudan çıkarılmıştır. Her iki kaynak metinde geçen Arapça kelime olan აზიზი /Azizi (Aziz/özenli) kelimesi hedef metne aktarılmamıştır. Hedef metinde geçen "çok" ifadesinin karşılayacak kelime kaynak metinlerde yer almamaktadır. Kaynak metinlerde geçen დარმანიმ /darmanim (dermanım) kelimesini hedef metinde görmemekteyiz. Kaynak metinlerde geçen მან გულ აქტიმ ვაი დარდი-იმ /Man gul aktim vai dardim (Ben gül ektim vay derdim) ifadesi de hedef metinde "Ben gül ekerim vay biter!" şeklinde bağımsız bir çeviri ile yapılmıştır.

Örnek: 12

Kaynak Metin 1

ფათმა! მარტო ნუ ხარ ოჯახში. ალი ყურბანი ვაჟკაცია... აბდულლას სჯერა შენი ერთგულება, მაგრამ სოფელი ჭორიანია. აბდულლას მამიდა შენთან გადმოიყვანე რა სთქვი? უკვე მოიყვანე? მამ ერთად სცხოვრობთ?... ყოჩაღ, ფათმა, ყოჩაღ! „ყურბან ოლემ სანა, ფათმა ყურბან„! (ჯავახიშვილი, 1925: 10)

Kaynak Metin 2

ფათმა! მარტო ნუ ხარ ოჯახში. ალი ყურბანი ვაჟკაცია... აბდულლას შენი ერთგულება სჯერა, მაგრამ ხომ იცი, სოფელი ჭორიანია. აბდულლას მამიდა გადმოიყვანე და მოიშველიე.

-რა სთქვი მარალიმ? უკვე მოიყვანე? მაშ ერთად სცხოვრობთ?... ჰაი ყოჩაღ, ფათმა-ქალო, ყოჩაღ! ყურბან ოლემ სანა ფათმა, ყურბან! (ჯავახიშვილი, 2011: 46)

Çeviri Metin

Fatma, yalnız değilsin. Evimize bak! Ali Kurban var. Babayığit bir insan, evin işlerini ona yaptırırın. Senin ciddi ve temiz yürekli olduğunu biliyorum. Fakat köylük yerde dedikodu çoktur. bu yüzden halamı da yanına al birlikte kalın. Olabilirse ben çıkana kadar kalsın yanınızda. O da yardım eder sana.

- Ne dedin sevgilim? Halamı getirdin mi evimize, yanında mı kalıyor şimdi? Birlikte yaşıyorsunuz öyle mi? Aferin karıncım, aferin sana! Kurban olayım sana! Ne dedin, gitme zamanı mı geldi? Nöbetçi izin ver biraz daha! Ben tümünden yetim kaldım burada. Anam ölmüş, bitmedi daha diyeceklerimiz. Daha konuşacaklarımız var! (Goradze, 1988: 91)

Yukarıda vermiş olduğumuz kaynak metinlerde geçen ყურბან ოლემ სანა / Kurban olem sana (Kurban olam sana) ve მარალიმ / Maralim (Güzelim) adlı kelimeler her iki kaynakmetinde de vardır. Bu kelimelerin H.M. aktarımı ise ყურბან ოლემ სანა / Kurban olem sana (Kurban olam sana) ifadesi "Kurban olayım sana!" şeklinde yer alırken, მარალიმ /Maralim (Güzelim) kelimesi ise "sevgilim" şeklinde birebir çevrilmiştir.

Örnek: 13

Kaynak Metin 1

შაქრო, უშველე აბდულლას! „შენი ჩირი მე, ზმაო შაქრო“, დასთვალე კარგად, როდის გავა აქედან „შენი ყარდაში“ აბდულლ ქერიმი? ხუთი თვის შემდეგ? ალლაჰ, ილ ალლაჰ! მთავრობავ, „ჩოხ საღ ოლ! ალლაჰ სანა იახშილიდ ვერსინ“ - დიდი მადლობელი, ღმერთმა სიკეთე მოგცეს. შაქრო, ერთი „სერილი მისსერე“ სანდარის სადგურის დარაჯს მიხა კიკილაშვილის ფათმასთვის. რაკი სარვანის მოლლა აბდულლას პასუხს „ არ აზღუეს, მიხა სა ფათმასთან, საუკითხავს სერილს და პასუხსაც დაუსერს“. მიხა აბდულლას „ყონაღია“, მისი „ზმა ბიჩია“, კარგი „იოლდაშია“. (ჯავახიშვილი, 1925: 11)

Kaynak Metin 2

ძმაო შაქრო, ერთი უშველე აბდულლას! „შენი ჩირიმე, შაქრო, კარგად დასთვალე, როდის გავა აქედან „შენი ყარდაში“ ქერიმი? რა სთქვი? ხუთი თვის შემდეგო?

- ალაჰ, ილ ალაჰ! მთავრობავ, ჩოხ საღოლ, ჩოხ! ალაჰ სანა იახშილიდ ვერსინ. - დიდი მადლობელი ვარ, დიდი! ღმერთმა სიკეთე მოგცეს, მთავრობავ! (ჯავახიშვილი, 2011: 47)

Çeviri Metin

Çok sağol Şakro'cuğum! Allah razı olsun! Allah zeval vermesin. Hükümetimize, adalete. Yaşasın adalet! diye bağırıldı. (Goradze, 1988: 93)

K.M.1' de geçen ალლაჰ, ილ ალლაჰ! / Allah, İl Allah! (Allah İllallah!) ifadesinin, K.M.2' de "ალაჰ, ილ ალაჰ!" şeklinde yer aldığı görülmektedir. İki kaynak metni incelediğimizde aralarındaki tek farkın, ალლაჰ / Allah (Allah) kelimesi, ალაჰ / Alah (Alah) olduğu görülmektedir. Bu da dillerarası aktarımda her dilin kendine özgü yapısı olduğundan aktarımda da anlamı aynı olsa da yapı ve diziliş bakımından bazı farklılıkların olabileceğini göstermektedir. Burada da aslında sadece Gürcü diline aktarım olduğu için düşme meydana gelmiştir. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki eserin ilk orijinal halinde bu düşmenin olmamasının sebebi; yazarın, doğrudan dergide olduğu gibi yayımlamasından kaynaklanmaktadır. Aslında orijinal harfli ilk eseri tabii ki de Türkçeye aktarımında birebir uyum sağlamaktadır. Ancak redakte edildikten sonraki aşamada eserin özgün dilinde olduğu için düşmeler meydana gelmektedir. Bir diğer ilginç bulduğumuz K.M.1 ve K.M.2' de yer alan örnek, ჩოხ საღ ოლ! ალლაჰ სანა იახშილიდ ვერსინ / Çokh Sağ ol! Allah sana iakhşiliğ versin! (Çok sağ ol! Allah

sana iyilik versin) ifadesidir. Öztürk'e göre (2019: 483) "ზოხ საღოლ / çokh sağol, Çok sağ ol! Türkçe: Çok sağ ol Azerice: Çox sağ ol. Gürcüce: გმადლობთ/ Gmadlobt" şeklinde açıklanmaktadır. იახშილი / iakhşiliğ (iyilik) kelimesi ise Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğünde yağşı (I). İyi, güzel, değerli. (Derleme Sözlüğü c: 11) şeklinde geçmektedir. Buradan hareketle verdiğimiz ifadeyi hedef metinde "Çok sağol Şakro'cuğum! Allah razı olsun! Allah zeval vermesin" şeklinde çevrildiğini görmekteyiz. Hem birebir çeviriyi tercih ederek, hem de "Allah zeval vermesin" ifadesini eklediğini görmekteyiz.

Örnek: 14

Kaynak Metin 1

ფათმა, ორჯერ აკოცე აბდულოლას მაგივრად ბალაჯა- პაწაწა ვალოის. აბა, სალამათ ოლ, ფათმა! ალლაჰმა ხეირი მოგსეს. მშვიდობით, ფათმა ყიზი, მშვიდობით! შენი „ქიში“ - ქმარი აბდულოლაჰ ქერიმ ოღლი“. (ჯავახიშვილი, 1925: 11)

Kaynak Metin 2

ფათმა, ასჯერ აკოცე აბდულოლას მაგივრად ბალაჯა ვალოს. სალამათ ოლ, ფათმაჯან! ალლაჰმა ხეირი მოგსეს. მშვიდობით! შენი ქიში აბდულ ქერიმ ოღლი“. (ჯავახიშვილი, 2011: 48)

Çeviri Metin

“Fatma, oğlum Veliyanın gözlerinden öp benim için. Şimdi Tanrı'ya emanet ol Fatmacan! Allahısmarladık.” (Goradze, 1988: 93)

Her iki kaynak metin de verilen örneği hedef metinden bağımsız bir çeviri tercih etmiş ve çıkartma işlemi uygulamıştır. K.M.1 ve K.M.2'de geçen ალლაჰმა ხეირი მოგსეს / Allah kheiri mogses (Allah hayır versin) ifadesi her iki kaynak metinde aynı şekilde yer almaktadır. Ancak bu ifadenin Gürcüce karşılığı ise “ღმერთმა ხეირი მოგცეს“ / Ğmertma kheiri mogtses şeklindedir. Çünkü hikâyede Borçalı bölgesinde geçtiği için orda konuşulan dil Azerbaycan Türkçesi olduğu için yazar direkt esere o şekilde yansıtmıştır. Burada dikkat çeken bir diğer nokta bahsettiğimiz örneklerde de yer alan ალლაჰ / Allah (Allah) kelimesinin K.M.2' de doğrudan geçtiğidir. Aslında diğer örneklerde; mesela K.M.2' ye baktığımızda ალაჰ / Alah (Allah) şeklinde yer alıp “ლ / L“ harfi düşmüştür. Ama bu verdiğimiz örnekte böyle bir durum söz konusu değildir. Çünkü kelime direkt olduğu gibi aktarılmıştır. Tüm bunları dikkate aldığımızda hedef metinde bu ifadelerin yer almadığını ve bağımsız bir çeviri anlayışına sahip olduğunu söyleyebiliriz. Yine kaynak metinlerde ქიში / Kişi (kişi, insan) ve ყიზი / qizi (kız) anlamına gelen ifadelerin de metinde yer aldığı görülmektedir. Ancak çevirmen tarafından bu ifadeye hedef metinde yer “verilmediğini, çevrilmediğini” söyleyebiliriz. Kaynak metinlerde geçen ფათმაჯან / Patmacan (Fatmacan) ifadesi metinde birebir çeviri yapılarak “Fatmacan” şeklinde çevrilmiştir.

Sonuç

Ülkeler arasındaki her bağlantı, birbirine farklı izler bırakmaktadır. Bu izler, dilbilimsel araştırmalarda, milletlerin tarihlerini kavramak için, önemli kaynaklardır. Bu ilişkilere dayanılarak kelime hazineleri ve dilbilimsel unsurlar aydınlatılabilmektedir. Kelime alışverişleri sonucunda, zamanla dillerde zengin bir eş anlamlılık ortaya çıkmakta ve ortak bir onomastik alan da oluşmaktadır. Gürcistan ve Türkiye arasındaki bu gibi ilişkiler, yüzyıllardır sürmektedir.

Türk-Gürcü uluslarının dil, kültür ve edebi ilişkileri Gürcü yazar “Mikheil Cavahishvili'nin Suçsuz Abdullah Adlı Eserinin Türkçeye Tercümesinde Kelime ve İfadeler” adlı çalışmada Gürcüce yazılmış Türkçe kelimelerin

eserin tercümesinde nasıl aktarıldığı üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda Mikheil Cavakhişvili'nin ilk basımı 1925 yılında Tiflis'te Droşa Dergisinde yayımlanan უბრალო აბდულლას / Ubralo Abdullah (Suçsuz/ Masum Abdullah) ile Kaynak Metin2 (K.M.2) olarak 2011 yılında მართალი აბდულას / Martali Abdulah (Suçsuz/Masum Abdullah) adıyla Tiflis'te yayımlanan metinleri, 1988 yılında İbrahim Yavuz Goradze tarafından Türkçeye çevrilip Bursa'da yayımlanan "Suçsuz Abdullah" metniyle karşılaştırılarak ele alınmıştır. İnceleme sırasında kaynak metinden seçtiğimiz örnekler hedef metinle karşılaştırıp incelenmiştir. İnceleme sonucunda eserde geçen Türkçe ifadelerin bazılarının karşılığının tam olarak hedef metne aktarıldığı, bazılarının ise çevirisinin yapılmadığını söyleyebiliriz. Genel itibariyle bakıldığında yer alan Türkçe kelime ve ifadelerin Gürcüce harfleriyle olduğu gibi aktarılması Gürcü ve Türk edebi dil ilişkileri açısından Gürcüce-Türkçe kelime hazinesi üzerinde belirgin, izlenebilir bir iz bırakmıştır.

Sonuç olarak, Türkçe ile Kafkas dilleri arasındaki ilişkiler hakkında değerli akademik çalışmalar yapılmış ve hâlen yapılmaktadır. Bu kapsamda, Gürcü edebiyatına ait eserlerin incelenmesi büyük önem arz etmektedir. Makalemizin bu yöndeki çalışmalara bir katkıda bulunmasını ümit etmekteyiz.

Kaynakça

- Abuladze, T. (2004). Gürcistan'daki Türkoloji Çalışmaları. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 650.
- Bakhutashvili, M. (2016). *Gürcüceye Geçen Türkçe Kelimeler Üzerine Gürcistan'da Yapılan Çalışmalar*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Benaşvili, D. (1959). *Mikheil Cavakhişvili'nin Hayatı ve Edebi Kişiliği*. Tiflis: Gürcistan Bilimler Akademisi.
- Cavakhişvili, K. (2000). *Mikheil Cavakhişvili'nin Hayatı ve Edebi Kişiliği*. Tiflis: Sabçota Sakartvelo (Sovyet Gürcistan).
- Cavakhişvili, M. (1959). *Cakos Khiznebi, Seçilmiş Hikâyeleri*. Tiflis: Sabçota Sakartvelo (Sovyet Gürcistan).
- Cavakhişvili, M. (1969). *Kvaçi Kvaçantaridze Seçilmiş Hikâyeleri*. Tiflis: Sabçota Sakartvelo (Sovyet Gürcistan).
- Cavakhişvili, M. (1973). *Seçilmiş Hikâyeleri*. Tiflis: Sabçota Sakartvelo (Sovyet Gürcistan).
- Cavakhişvili, M. (1977). *Seçilmiş Hikâyeleri*. Tiflis: Sabçota Sakartvelo (Sovyet Gürcistan).
- Cikia, S. (1937). Anadolu Türkçesinin Ahıska (Ahalsikhe) Ağzında bir Morfoloji Olay Hakkında. TDÜ Çalışmaları. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı. 650.
- Çiloğlu, F. (1993). *Dilden Dine, Edebiyattan Sanata Gürcülerin Tarihi*. İstanbul: Ant.
- Kaukhchishvili, S. (1955). Kartlis Tskhovreba (Gürcü Yaşamı), Sözlük. Tiflis: El Yazmaları Enstitüsü.
- Memmedli, Ş., Gocaeva Memmedova, G. (2012). Gürcistan'daki Borçalı Azeri Türklerinde Âşıklık Geleneği. *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, C. 4, 14/4, s. 28.
- Öztürk, G. M. (2015). 19. Yüzyıl Türk-Gürcü Edebi Etkileşim Süreci. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10/4, 773-780.
- Öztürk, G. M. (2019). Mikheil Cavakhişvili'nin "Lambalo ve Kaşa" Romanındaki Türkçe Kelime ve İfadelerin İncelenmesi. *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies*. Volume: 15, 479-486.
- Sağınadze R, Peikrişvili J, Çimke H. (2015). *Gürcü Dili*. Rize: STS.
- Thomson, G. (1966). *Marksizm ve Şiir*. İstanbul: Uğrak Kitabevi.
- Türk Ansiklopedisi (1970). *Gürcistan-Gürcüler*. Cilt: XVIII, Ankara: M.E.B.